

80 lat temu Niemcy wysadzili Wielką Synagogę na Tłomackiem

16 maja 1943 roku o godz. 20.15 Niemcy wysadzili w powietrze Wielką Synagogę znajdującą się przy pl. Tłomackie 7 w Warszawie. Data ta, przez Niemców, uważana jest za symboliczny kres powstania w getcie warszawskim.

Wielka Synagoga, wybudowana według projektu znanego i wówczas najlepszego warszawskiego architekta **Leandra Macroniego**, była największą synagogą w Warszawie i jedną z największych w Europie. Jej uroczyste otwarcie odbyło się 26 września 1878 roku, w święto Rosz Ha-Szana – żydowskiego Nowego Roku. Wybudowana w neorenesansowym stylu świątynia posiadała 2200 miejsc siedzących, ponadto mieściła się w niej także biblioteka zawierająca cenne druki w języku hebrajskim. Nabożeństwa odbywały się nie tylko w święta żydowskie, lecz również z okazji polskich świąt państwowych.

Po utworzeniu w okupowanej przez niemieckich nazistów Warszawie „zamkniętej dzielnicy żydowskiej” Wielka Synagoga znalazła się na terenie getta. Od 1942 roku, po zmniejszeniu granic getta, znajdowała się poza jego obszarem – służyła Niemcom do przechowywania mebli z obrabowanych domów żydowskich.

FOT. Z ARCHIWUM ŻIH

Po kilku nieudanych próbach została ostatecznie zburzona 16 maja 1943 roku. „Wysadzenie tak dużego budynku w centrum okupowanej stolicy miało symbolizować niemiecki triumf zarówno nad bojowcami stawiającymi opór od ponad trzech tygodni, jak i nad ludnością cywilną ukrywającą się w bunkrach, schronach, kryjówkach. To miał być ostatni akord istnienia getta” – powiedziała w rozmowie z PAP Zastępczyni Kierownika Działu Naukowo-Badawczego MGW **dr Martyna Grądzka-Rejak**.

Wysadzenia synagogi dokonał osobiście **Jürgen Stroop**, główny dowódca SS w dystrykcie warszawskim, odpowiedzialny za zagładę getta warszawskiego. **Kazimierz Moczarski** w „**Rozmowach z katem**” przytaczał opowieść Stroopa:

„Przygotowania trwały 10 dni. Synagoga była gmachem solidnie zbudowanym. Stąd, aby ją za jednym zamachem wysadzić w powietrze, należało przeprowadzić pracochłonne roboty saperskie i elektryczne. Ależ to był piękny widok! Z punktu widzenia malarskiego i teatralnego obraz fantastyczny. Oficer saperów wręczył mi aparat elektryczny, wywołujący detonację ładunków wybuchowych. Przedłużałem chwilę oczekiwania. Wreszcie krzyknąłem: Heil Hitler! – i nacisnąłem guzik. Ognisty wybuch uniósł się do chmur. Przerażliwy huk. Bajeczna feeria kolorów. Niezapomniana alegoria triumfu nad żydostwem. Getto warszawskie skończyło swój żywot”.

Dziś w miejscu dawnej Wielkiej Synagogi stoi Błękitny Wieżowiec. Przetrwale z synagogi relikty – m.in. dwa fragmenty kolumn oraz metalowy numer z szatni z napisem „Synagoga na Tłomackiem” – znajdują się obecnie w kolekcji **Żydowskiego Instytutu Historycznego im. Emanuela Ringelbluma**.

Data publikacji: 2023-05-16

Data wydruku: 2023-05-17 01:18

Źródło: <https://1943.pl/arttykul/80-lat-temu-niemcy-wysadzili-wielka-synagoge-na-tlomackiem/>